

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליון ל"ט

[תש"ע]

שנה כ"ו

ליל ש"ק פרשת קרח תשל"ד

את מחתות החטאים האלה בנפשותם (במדבר יז, ג). כבעל הטורים החטאים ב' במסורה, החטאים האלה בנפשותם, ואידך החטאים את עמלק. וצ"ב.

ונראה דהנה כתבו בספה"ק שעיקר קליפת עמלק היא גאווה והתנשאות, כחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה (דברים ה, יז), ודורשי רשומות רמזו שעמלק בניגוי ר"ם, רמז לדבר הכתוב (שם ה, יד) ור"ם לבבך ושכחת את ה' אלקיך, שקליפת עמלק היא רוממות והתנשאות, שזה הגורם לשכחת השי"ת ולכל החטאים.

ונרמז בכתוב (שמות יז, טז) כי יד על כס קה מלחמה לה' בעמלק מדור דור. אומרו כי יד רמז שקליפת עמלק היא ביד, כחי ועוצם ידי, והבן.

ונרמז גם במאמרם ז"ל על הכתוב (שם יז, ח) ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, וברש"י שרפו ידיהם מן התורה. וכבר הלכו נמושות לבאר הלשון רפו ידיהם. ולדרכנו י"ל שטמן ברמזו שע"י עמלק רפו הידים דייקא מדרך התורה, ונתפסו הידים בקליפת כחי ועוצם ידי והבן.

וזה דבר המסורה את מחתות החטאים האלה בנפשותם, ומה היה חטאם, החטאים את עמלק, החטא של עמלק שהוא גאווה והתנשאות. ומדוייק אומרו בנפשותם, שכן זה החטא פוגם בכל נפש האדם, והוא החטא שהכל תלוי בו.

יום ש"ק פר' קרח תשל"ד

ויקהל עליהם קרח (במדבר טו, יט). וברש"י בדברי ליצנות. כל הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופיתה אותם, כסבורין אתם שעלי לבד אני מקפיד, איני מקפיד אלא בשביל כולכם, אלו באין ונוטלין כל הגדולות, לו המלכות ולאחיו הכהונה, עד שנתפתו כולם. ע"כ.

ולחבין בעי איזה ליצנות יש בדברים האלה. ואם נפרש שאין תחילת דברי רש"י נמשכים לסוף דבריו, וכוונת רש"י לספר שהיה כאן גם דברי ליצנות, א"כ צריך לבאר מהיכן למד רש"י שהיה כאן דברי ליצנות.

ונראה כי גדול כחה של ליצנות שנוטל הדעת מן האדם, ועי"ז יכול הטומאה בקל למשוך אותו לשאול תחתיה.

ואיתא בספה"ק⁸⁸ שיש מין היה המושך את צידו לבוא אצלו ע"י שמחליף גוונין שלו, והבע"ח או האדם נמשך אחר ריבוי הגוונין ומתקרב אליו, ואז הורגו רח"ל. וכתבו בספה"ק שזה כחה של ליצנות, כי באמת האדם הוא השליט על מעשיו, והאדם הוא הקובע אם רצונו ללכת בעצת יוצרו או בעצת יצרו, אבל ע"י ליצנות נימלה הדעת מן האדם, ונמשך אחר היצר הרע המפיל את האדם בפח יוקשו, ויש להטומאה שליטה להורגו רח"ל.

ורואים מזה עד היכן הדברים מגיעים בכחה של ליצנות. ומכל זה רואים גם גדול הנוק שנגרם לנפש האדם ע"י כתבי עת ורדיו ותיאטראות, ולדאבון הלב יש אנשים שמורים היתר לעצמם בכל זה באמתלא שוקוקים לכך לשמח לבם ולהטיב רוחם, ולא הודע אליהם שהטומאה בכח הליצנות וקלות הדעת שיש באלה הדברים מעבירה אותם על דעתם ועל דעת קונם רח"ל.

ובזה אמרתי לפרש דברי רש"י (בראשית כה, יט) שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה. וקשה למה נקראים ליצני הדור. אלא שבאמת מה שאמרו מאבימלך נתעברה שרה מיפרך פירכא הוא, שהרי הפלא שנתעברה שרה היא בודאי גם יותר גדול מהנם שאברהם הוליד, ואם עשה ה' ככה שנתעברה שרה בודאי אין רבותא שמאברהם נתעברה. אלא שבכח של ליצנות אפשר להסית בני אדם להאמין כל דבר. וזה כוונת רש"י שהיו ליצני הדור אומרים, כי בלא הכח של ליצנות לא היה מתקבל על הלב מילתא דשמותא כזה.

וזוה גם כוונת רש"י כאן, ויקהל עליהם קרח בדברי ליצנות, כי איך הצליח קרח להקהיל אנשים נגד משה רבע"ה, ולזה כתב רש"י שמוכרח שהיה כאן דברי ליצנות כי רק עי"ז יתכן להקהיל אנשים מערת ישראל נגד משה רבע"ה.

בשוה"ט יום ש"ק פרישת קרח תשי"ח

במסורה הובא כבעה"ט (טו לג), ויאברו מתוך הקהל, ויאברו כלי מלחמה. ויבואר דהנה עיקר חטאו של קרח היה בזה שלקח את עצמו לצד

⁸⁸ ראה בראשית רבה (ז, ד) הצבוע הזה מטפה של לובן הוא ויש לו שלש מאות ושישים וחמשה מיני צבעונים כמנין ימות השנה. ורש"י שם כתב בפירוש צבוע ב' פירושים, (א) מין נחש (ובפירוש מהרז"ו הוסיף לבאר: מין נחש רע ידוע בדברי חז"ל ועיין ב"ק דף ט"ז). (ב) מין עוף מצובע בכמה מיני צבעונים ופסוק הוא בירמי' העיט צבוע נחלתי לי.

אחד להיות נחלק מתוך העדה (רש"י טו א), ובתרגומו ואתפליג קרח, דאף אם היו לו כוונות רצויות וטענות נכונות וצודקות המתקבלות על הדעת בכל זאת לא היה לו לעשות פירוד בין הדבקים, שכל העדה כאיש אחד תחת הנהגתו של משה רבינו והוא לוקח עצמו לצד אחד לעשות חילוק ומריבה.

כי בזמן שישראל באגודה אחת אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם ואפילו אם הם בשפל המצב, וכמ"ש (ב"ד לה ו) גדול השלום שאפילו ישראל עובדים עבודת כוכבים ושלום ביניהם אמר המקום כביכול איני יכול לשלוט בהן כיון ששלום ביניהם שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו, אבל משנחלקו מה הוא אומר חלק לבם עתה יאשמו, הא למדת גדול השלום ושנואה המחלוקת עכ"ל.

ומעצם הדבר דקרח שפקח היה לא חש לנפשו לחלוק על משה, ולא שת לבו לכל האזהרות שהזהירם משה מפי הגבורה, אפשר לשפוט שהיתה כוונתו לטובה ועד שהיה מוכן למסור נפשו עבור זה. ואכן כל המחנות האלה זכו להיות צפוי למוכת, כי הקריבם לפני ה' ויקדשו. ובאה המסורה לכאר מדוע איפה נענשו, ואמר ויאבדו כלי מלחמה בגלל אשר ויאבדו מתוך הקהל, היינו לפי שפירשו עצמם מן הציבור ועשו פילוג ומריבה, וגדול עונש המחלוקת ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום.

בשעה"ט ליל ש"ק פרשת קרח תשמ"ג (בכורו-פארק)

בתוה"ק (יז יג-טו) ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה וגו', וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה. ויל"ד על השנות הדבר פעמים באומרו שנעצרה המגפה.

ונראה דהנה יש הבדל בין רפואה סגוליית או טבעיית ובין רפואה הנשפעת מהקב"ה בכבודו ובעצמו, כי רפואה סגוליית וטבעית אינה אלא זמנית וכעבור זמן עלולה המחלה לחזור ולבא עליו ח"ו, לא כן ברפואת השי"ת שהיא נצחיית. ובזה יבואר אורז"ל (ברכות ס' ע"א) ורפא ירפא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, שדרשו מכפל הלשון ורפא ירפא שהמדובר מרפואה שצריך אחריה עוד רפואה, והיינו רפואתו של רופא בשר ודם דאחר שכבר ריפא אותו יתכן שיצטרך לבא שוב ולרפאותו, ואפילו הכי נתנה תורה רשות לרופא לרפאות בדרך העולם.

ואולם הדרך היותר בטוחה היא כאורז"ל (ב"ב קט"ז ע"א) כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, וכן נפסק בשו"ע (רמ"א י"ד ס' ש"ה ס"ה), לא שילך אצל רופא אלא אצל חכם שימשיך לו רפואה מחכמת

התורה אשר רפאות תהי לשריך ושקוי לעצמתוך (משלי ג ה, עירובין נ"ד ע"א), ויתקיים בו דבר שנאמר (ישעיה נח יא) והשביע בצחצחות נפשך ועצמתוך יחליץ והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, שרפואת השי"ת אינה נכזבת אלא קיימת ועומדת לעד.

ולזה נתכוין הכתוב כמה שחזר ואמר והמגפה נעצרה היינו לתמידיות, שאהרן הכהן פעל במעשיו להסיר המגפה מעל בני ישראל לדורות עולם. ואמר ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל וגו' ויתן את הקטרת ויכפר על העם, לא אמר על הקהל שמורה על מדרגה חשובה ועד"ש (ילקוט וקהל רמז ת"ח) עשה לך קהלות גדולות וכו', אלא על העם נחותי דרגא בבחי' (שמות לב ז) שחת עמך, שהמשיך שתהא המגפה נעצרה מבני ישראל לדורי דורות ואף כשיהיה דור שפל לא תהא מגפה ח"ו.

ויעזור השי"ת ויסיר מבני ישראל כל מחבל ומזיק ומשחית, ויתן לבני ישראל כל טוב, והחדש הזה שהוא מחדשים הקשים יתהפך מחושך לאור מינון לשמחה ומאפילה לאור גדול וניגאל גאולת עולם בב"א.

שיעור חורש"י פרשת קרח שנת תשד"מ לפ"ק

בתוה"ק (טו, א) ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי וגו'. (א) ודקדק רש"י למה לא הזכיר בן יעקב. (ב) יש לדרוש סמוכין מפרשה זו לפרשת ציצית שנאמרה בסוף סדרה הקודמת. ובמדרש (במדכ"ר יח, ג) ויקח קרח מה כתיב למעלה מן הענין ועשו להם ציצית, קפץ קרח ואמר למשה מלית שכולה תכלת וכו', והובא גם ברש"י. ועוד לאלו' מילין בזה. (ג) בנמרא (פנהרין קט): שלקח מקח רע לעצמו, וכן בבעל הטורים כאן ויקח קרח בגימטריא זה במקח רע. וצריך ביאור הכוונה בזה ומאי קא משמע לן. (ד) עוד אמרו (שם קי). עושר שמור לבעליו לרעתו (קהלת ה, יב) זה עשרו של קרח, וכן בבעל הטורים עושר שמור לבעליו לרעתו בגימטריא לעשרו של קרח לרעתו היה.

ואפתח פיתחא לנפשאי לבאר נימוקו של קרח שפקח היה, ומנושאי הארון, מה ראה לדבר זה לצאת במחלוקת נגד רבן של ישראל משה רבינו, ומה עוול מצא בו, וכי לא ידע ולא הכיר בגדולתו. וידוע שרבינו הקדוש מלובלין זי"ע, שלוי היה, התייחס אחריו, והיה רגיל לכנותו בהערצה: דער הייליגער זיידע קרח.

ועיקר דברי טענתו כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה', לכאורה הם דברים שאין להם שחר, וכי בשביל שכולם קדושים אינם זקוקים לנשיא ומנהיג עליהם שיוורה להם כדת מה לעשות, ולא

תהא עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה, שלא יהא מצב של איש כל הישר בעיניו יעשה.

והנראה בהקדם מה שנאמר (במדבר יא, טו) ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושומרי וגו', וברש"י אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שומרים במצרים בעבודת פרך, והיו מרחמים עליהם, ומוכים על ידם, שנאמר (שמות ה, יד) ויוכו שומרי בני ישראל, עתה יתמנו בגדולתן כדרך שנצטערו בצרתן. וזה על דרך (משלי כו, יח) גוצר תאנה יאכל פריה, דכיון שמסרו נפשם בעד ישראל, ונתנו גיוס למכים בשבילם, ראויים הם להיות מקבלי הנבואה ממשה רבינו.

ובדבר הזה מען קרח ועדתו נגד משה ואהרן, דמאחר והם לא היו במלאכת שעבוד מצרים, שהרי היו יוצאים ובאים שלא ברשות (רש"י שמות ה, ד), אינם ראויים להתמנות לגדולה. דאין ראוי להיות מנהיג העדה אלא מי שראה בצר להם, וסבל בסבלותם, ונצטער יחד עמם בגלות.

והם מיכ"ט טענתם על מקרא שנאמר בסוף פרשת ציצית (במדבר טו, מא) אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים, דהיינו שיציאתכם ממצרים היא סיבה להיות לכם לאלקים. דלפי שהייתם בארץ מצרים, ונתעניתם תחת ידי רשעים הארורים שעמדו עליכם בגזירת (שמות א, י) הבה נתחכמה לו פן ירבה וגו', מתוך שנאה עצומה ללא כל סיבה, לכן ראויים אתם לעלות לגדולה כעם סגולה. ובבחינת מה שנאמר (משלי ג, יב) כי את אשר יאהב ה' יוכיח ביסורין של אהבה (ברכות ה). כדי להרבות שכוונו (רש"י ברכות שם). וזה אני הו"י אלקיכם, שם הו"י ב"ה וב"ש מורה על מדת הרחמים, ושם אלקים בחינת מדת הדין, ורצ"ל דלפי שסבלתם ולקיתם במדת הדין מאתים ועשר שנים לכן תזכו לרחמים רבים. אני ה' אלקיכם דייקא, של אלו שמתחלה שלט עליהם מדת הדין.

*

ובן ברור הדבר ללא כל ספק, שבביאת המשיח ב"ב יהיו המקורבים היושבים ראשונה למלכות אלו שהיו מעונים בצער הגלות. להוציא אותם שישבו להם במנוחה במדינת אמעריקא בדירות פאר ורווחה, ושמחו ונהנו משלות רשעי אומות העולם, ורקדו וצהלו ברכושם וממונם, והתכחשו ליהדותם, וניתקו השייכות עם כלל ישראל, ועוד שנאו את בני ישראל והוציאו דבתם רעה, שבודאי לא יהא להם חלק ונחלה בביאת המשיח. מלך המשיח יבא רק לאלו שסבלו כמשא הגלות הקשה ונצטערו בצרתן של ישראל, ועליהם כתיב (ישעיה מ, א) נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, אתם שהייתם מסובלים במדת הדין בחינת אלקים, עתה תנוחמו בכפלים. אבל אותם שחיו ברוב טובה (גילעכט א גוטען מאג) בארצות הגויים, ולא הרגישו שום חסרון בגלות, יגרשו אותם משם.

ובך אמר הכתוב (ישעיה סו, י) שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משיש כל המתאבלים עליה, מכאן אמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה (תענית ל:). אלו שקמו ורגו בלילות ושפכו כמים לבם על צרות ישראל בארצות אויביהם, עמדו לפני כותל המערבי וייללו בבכי תמרורים על שממותה, ועל העדר בית המקדש, הם ישישו אתה משיש. להוציא אלו שמאסו וגעלו בה, ובחרו במדינת אמעריקא כארץ הנבחרת, לאמר זאת המדינה והעיר כלילת יופי במקום ארץ ישראל וירושלים, רשעים הללו לא יטלו חלק בשמחתה, ולא ירשו להם לעלות ולבא למקום המקדש בבנייה ותפארתה.

*

זאת ועוד. מצינו (ברכות ה.) יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם, ועל כל פנים ביסורים של אהבה. (ורגיל אני לומר שבני הדור הזה שסבלו צרות רבות ורעות מהימלר ימש"ו ושאר רשעים, בפורעניות שלא היו כדוגמתם מיום בריאת העולם, בודאי שכבר נתמרקו כל עונותיהם, והם כולם צדיקים). ולפיכך ישראל שנתענו ונתייסרו בשעבוד מצרים וכו לקבל את התורה ולהתקדש בקדושתה. וכמאמר רבי שמעון בן יוחאי (שם) שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא וכו'.

וזו גם ענין חבלי משיח, שבכדי לזכות לארץ ישראל לעתיד לבא צריכים תחלה לסבול יסורים.

ויבואר בזה דבריו של קרח רב לכם, כי כל העדה כולם קדושים, היינו דאף שעבדו עבודה זרה במצרים הרי נמחו ונתמרקו כל עונותיהם על ידי הצרות והיסורים, וטביחת ילדיהם על ידי פרעה עלתה להם במקום עונש כרת ומיתת בית דין. ובכן כולם קדושים, וכתובם ה' מאחר שנדכאו ביסורים, ואשכון את דכא (ישעיה נו, טו; סוטה ה.) כתיב, שהש"ת אוהב את הנדכאים ומעוניים ביסורים. ומדוע תתנשאו על קהל ה', בעוד שאתם לא הייתם מעוניים ומסובלים בסבלות מצרים, רב לכם הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדולה שאינה ראויה לכם.

והרי הוא כמבואר בסמיכת הפרשיות. אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים, היינו דייקא לפי שהייתם בארץ מצרים וכנ"ל, ודבר זה ויקח קרח להיות נחלק ולעורר על הכהונה והנשיאות של משה ואהרן.

*

ולפי דרכנו אולי יש לבאר קצת מאמר זקני הקדוש בעל ישמח משה זי"ע. שאמר פעם שהוא זוכר את ימי מגוריו בגלות מצרים, והיה מתאר מראהו

של הנוגש שהכה אותו שהיה גבה קומה ושערות שפמו ארוכות וכו', ואילו היה רואה אותו כהיום הזה בין אלף גויים היה מכירו.

ושאל אותו נכדו הילד (הוא זקני הקדוש בעל ייטב לב ז"ע) האם אתה גם זוכר פרשת מחלוקתו של קרח. שחק זקה"ק ואמר: בודאי, אני זוכר זאת בברור כאילו זה קרה אתמול. ולבקשת נכדו הקדוש להגיד מה היה שם, פתח וסיפר שכלל ישראל נפרד אז לשלש כתות ומפלגות. כת אחת דבקו במשה ואמרו משה אמת ותורתו אמת, וכל אשר יאמר לנו נעשה. כת שניה החזיקה עם עדת קרח. וכת שלישית לא רצו להתערב, וכדברי אשת און בן פלת (סנהדרין קט:): מאי נפקא לך מינה אי מר רבה אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא.

המשיך הייטב לב ושאל: ואתה סבא לאיזה כת השתייכת. אני— השיב הישמח משה— הייתי מאלו שלא התערבו. קפץ הילד ממקומו ושאל בהשתוממות: איך זאת ששמעת מוציאים דבה נגד משה רבינו ושתקת. והשיב לו הישמח משה אתה צעיר מדי בשביל להבין את הענין.

ועל פי דברינו אפשר להבין קצת בכאחד מני אלף אלפים (ולא אתיימר לומר שאני יודע בדברים הנעלמים ממני) בכוונתו הקדושה שהתחיל לספר משעבוד מצרים, שאמר זאת כהקדמה להמשך הסיפור, ונתכוין לומר שהוא היה מסובלי סבלות מצרים והיה מוכה ומעונה בידי הנוגש המצרי, ואמר זאת בתור חשיבות וזכייה שב"ה הטח שכמו לסכול יחד עם כל בית ישראל. ואשר על כן לא נתערב במחלוקת קרח נגד משה, כי הבין לרוחו שסבר דיש למנות על בני ישראל דוקא צדיקים ומנהיגים כאלו שסבלו עמהם ובשבילם (ג'יליטענע אידען?).

כל זאת ללמדנו שבכוונתו של מוקרא אין לדבר עתק נגד קרח ועדתו הקדושים, כי לאו קמלי קניא באגמא הוו, ואמנם ידעו שהאיש משה גדול מאוד, אלא שסברו דכשם ששבעים איש נבחרו מזקני העם ושטריו כך יש לבחור מכונן אלו בשביל להנהיג את העדה.

ופרשה זו יפה היא נדרשת ללמדנו דרק אלו שסבלו בצרות ישראל יכולים להיות מושלים ומנהיגים. אין רצוני להרחיב את הדיבור בזה, ורק אומר בקצרה שדבר זה אנו רואים עד היום הזה, דאלו שסבלו בעד ישראל, והשתתפו בכל הצרות שעברו עליהם (מיטגימאכט די אלע צרות וואס זענען גיוועהן), יש להם השגות שונות ודעת אחרת לגמרי מאלו שישבו אז על סיר הפשר, שהלך להם בטוב ולא פגע ולא נגע בהם מה שעדת ישראל מוכים ולוקים. שהללו סרו לגמרי מדרך הישרה, והולכים בדרך לא דרך, בשוא ושקר, מכיין שאף פעם לא סבלו בצרות ישראל ולא יודעים מה זה גלות ישראל.

ונהניתי שמצאתי סמוכים לדברינו בש"ך על התורה (שמחברו היה מתלמידי הארז"ל) בפרשתינו (ד"ה ויקח קרח בן יצהר) וזה לשונו: ואיך נגלה לו לקרח הממזון, שמעתי שכשאמר הקב"ה למשה (שמות יא, ב) דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו', ולא נאמר זה אלא לישראל שהוא להם חלף עבודתם, (ויש להסמיק לזה מה שמצינו בחז"ל (סנהדרין צא). פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון וכו' תנו לנו כסף וזהב שנמלתם ממנו, אמר גביהא בן פסיסא וכו' תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששיעברתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה וכו' עיי"ש), אבל שבט לוי שלא היו בעבודה לא הותר להם וכו', והם כולם עניים מחזרין על הגרנות, ושום אחד מבני לוי לא פשט יד לא בביות הים ולא שאלו ממצרים, וקרח היה נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבואנו, והיה הולך מבית לבית וחומד ורואה איך היו כל אחד ואחד מישראל נומלים ממונם של מצרים, נכנסה חמדת הממזון בלבו, כשראה הקב"ה כך גילה לו הממזון, דחציפותא אפילו כלפי שמיא מהני (סנהדרין קה), וכמו שאמרו חז"ל (מכות י: בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, אמר לו הקב"ה אתה חומד ממזון שאינו שלך טול ממזון רב אבל אותו תראה וממנו לא תאכל וכו' עיי"ש שהארך).

ודבר הלמד מעניינו לעניינו, דמי שלא השקיע בעסק אין זה מן הנכון שיבא ויהנה מן המוכן, וכשם שהלויים שלא נשתעבדו לא היו בכלל הבטחת הגדולה של ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, כמו כן יש מקום לבא בטענה שאין ראוי להעלות לגדולה ונשיאות על ישראל רק מי שהיה עמהם בשפלותם ויט שכמו לסבול.

ובכן יובן באר היטב מה שנענש קרח על דברי ריבות שהשמיע, ומטוניה עליה, דלפי דבריו שרק נוצר תאנה יאכל פריה, שלכן אין ראוי למשה ואהרן להתנשא על קהל ה', אם כן גם לו לא מגיע מביות מצרים, כיון שהוא משבט לוי שלא נשתעבדו, ומדוע איפוא נתן עיניו בממזון שאינו שלו.

וזה המכוון במה שאמרו עושר שמור לבעליו לרעתו זה עשרו של קרח, דמאחר ושלח ידו להתעשר בביות מצרים נסתרה מענתו נגד משה רבינו. ובכן ויקח קרח שלקח מקח רע לעצמו דייקא, שהרי הוא סותר את עצמו מניה וביה.

וזה גם כוונת הכתוב במה שייחסו אחר לוי, להודיע שהוא היה מבני שבטו של לוי שמלאכת שעבוד מצרים לא היתה עליהם. ובשלמא אם היה סובר שכל ישראל שוים הם היה אפשר להצדיק את רב עשרו, אבל מכיון שבא בטענה על משה ואהרן מדוע תתנשאו על קהל ה' כאשר לא הייתם בסבלות מצרים, אם כן איפוא גם הוא לא היה רשאי ליקח לעצמו מרכוש גדול, שלא

הובטח אלא לאלו שנשתעבדו. ונמצא שהיה עשרו שמור לו לרעתו, דלפי דבריו שאין משה ראוי לנשיאות הלא אין הוא ראוי לעשירות.

ב) וברוך אחר נראה לומר בהבנת פרשה זו. ובהקדם מה שמצינו להרחיד"א זי"ע, שעל אף שידע והכיר בגדולתו של הבעש"ט ותלמידיו הקדושים, וכפי שדיבר בשבחו ביותרת הכבוד (שם הגדולים ספרים מערכת צ' אות כט, ועיין גם מערכת א' אות נד), בכל זאת בספרו ברכי יוסף (זיר"ד ריש סימן רצט) לא האיר להם פנים על שלבושים בגדי משי מיוחדים, ונמנעים מללבוש בגדי צמר משום חשש שעמנו, ובלשון קדשו: זה שנים כאן באו סיעת ספריא מקרית חוצות לשכון כבוד בארץ ותרין מינייהו רבנן המתקדשים והמטהרים בהדרי הדרים וכו' עיי"ש. וכפי הנראה כוונתו להרה"ק הרמ"מ מויטעפסק זי"ע, ואשר כידוע היה רגיל לחתום השפל באמת, ובכל זאת לפי דרכו בענוה יתירה, אשר קבל מרבותיו הקדושים, לא ראה החיד"א בעין יפה מה שלבושים בגד משונה מכל עדת הקהל.

ובן נהוג אצל חכמי הספרדים עד היום הזה, שלובשים בגדים פשוטים כאחד העם לכלי היקר, (מלבד החכם באשי שמתוקף תפקידו אשר ניתן לו ממעם השררה היה גם לובש בגדים מיוחדים). והגדילו לעשות חכמי תימן, שלא רצו ליהנות כלל מכתרה של תורה והתפרנסו ממעשה ידיהם (ועיין פהמ"ש לרמב"ם אבות פ"ד מ"ה), וגאוני עולם היו משמשים כאופים וסנדלרים להרויח מנת לחמם.

ובפשמות נראה שזה תלוי בפלוגתא דאמוראי (סוטה ה): אמר רב חייא בר אשי אמר רב תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית וכו', אמר רבא בשמתא דאית ביה ובשמתא דלית ביה, אמר רב נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתה מי זוטרי דכתיב ביה תועבת ה' כל גבה לב. שלפי דעת רבא דאמר בשמתא דלית ביה אסור לתלמיד חכם ללבוש מלבושים גסים כאחד הריקים, ולמען כבוד התורה צריך שיהא ניכר במלבושו המהודר והמכובד. וכעין מה שאמרו (שבת קיד.) גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא במנעלים המטולאים לשוק וכו', כל תלמיד חכם שנמצא רכב על בגדו חייב מיתה (ופרשי"י שצריך להיות חשוב והגון לכבוד תורתו) שנאמר כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משנאי. והחיד"א ורבותיו נקטו להלכתא כמאן דאמר לא מינה ולא מקצתה.

ויש לומר שכזה היתה גם מענתו של קרח נגד משה. וכאשר גם יתרו בשעתו אמר (שמות יח, יד) מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך וגו', [ובאבן עזרא בעבור שמושה יושב לבדו וישראל נצבים ואין זה דרך מוסר]. דמשה רבינו נהג נשיאותו ברמה לקיים מה שנאמר (דברים יז, טו) שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך (כתובות יז), דאם יראו אותו יושב על בול עץ יתבוה בעיניהם ולא ינהגו בו דרך ארץ, ולכן התנהג במלכות והרחבה למען יגדיל כבוד התורה

ויאדיר. ועד שהוצרך הכתוב (במדבר יב, ג) להעיד עליו והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, דלפי מראית העין היה נראה שיש בו שמיניות שבשמיניות.

ובזה טעה קרח שבא לחלוק עליו, ועל אהרן שלובש בגדים לכבוד ולתפארת העשויים מחוטי זהב ומשובצים באבנים יקרות, בנדי יקר וגדולה שערכם הגיע עד כדי שמונה עשר מנה כמבואר בחז"ל (יומא ד:). שהוא סבר לא מינה ולא מקצתה.

וזוה אומרו כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', בהסתר ובהצנע לכת, שלא מראים כלפי חוץ את קדושתם, דאין ראוי לאדם לפרסם לכל שאת האלקים אני ירא כדי שיחשיבו אותו כאיש המעלה. ומדוע תתנשאו על קהל ה' בהנהגה של שררה ומלבושים מיוחדים. תתנשאו לשון התנשאות וגאווה, דמתוך שלא הבין דרכו של משה חשב זאת כיוהרא וגאווה, וכמו שהחיד"א לא גרס את דרכו הקדושה של הר"מ כנ"ל, דלפי מדרגת ענותנותו הקדושה לא סבל אף שמיניות שבשמיניות. ולפי דעתו של קרח ראוי גם למנהיגי העדה להתנהג כשאר עמי דארעא, לשבת על כסא פשוט כמו כולם מבלי להתבלט.

*

ועל זאת וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר ויודע ה' את אשר לו וגו', וברש"י אמר לו משה גבולות חלק הקב"ה בעולמו יכולים אתם להפוך בקר לערב וגו'.

ויורמו לדרכנו, דהנה סיבת חשכת לילה נובעת מתוך שאמרה ירה לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, אמר לה לכי ומעמי את עצמך (חולין פ:), ויש לפרש שזה נאמר כתוכחה ללכנה שעליה למעט עצמה כלומר להתנהג בענוה ושפלות, כי החמה לא אמרה דבר לפי שלא ראתה עצמה כמלך המשתמש בכתר אלא כאחד משמשיו של הקב"ה להאיר לארץ ולדרים עליה, ולכן לא איכפת לה כלל אם ירבו עוד משמשים כמותה.

ובן מצינו (ר"ה כג:) מעולם לא ראתה חמה פנימתה של לבנה וכו' דחלשה דעתה, שהחמה אוהבת לראות טוב, ואין עיניה צרה באחרים. ומטעם זה נמשלו הצדיקים לשמש כד"א (קהלת א, ה) וזרח השמש ובא השמש (עין יומא לה:).

ולפי שקרח עמד לקנא קנאת ה' על אודות הגאווה, לכן קבע משה זמן צאת השמש כשעת המבחן. ואמר בוקר ויודע ה' את אשר לו, וזרחה עליו השמש להודיע מי העניו באמת, ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו

יקריב אליו וכאומרם ז"ל (עירובין יג:) שכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו, לא שהוא מתנשא ומתרום מעצמו אלא שהקב"ה מגביהו.

*

ולפי דרך זה יפורש מאמר הכתוב בסוף הפרשה הקודמת (במדבר טו, מא) אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים, דלפי שהייתם מעונים ומודכאים בארץ מצרים בשפלות ובזיון ושחה לעפר נפשכם, לכן בחרתי אתכם להיות לכם לאלקים, דה' שוכן את דכא.

ונסמך לזה פרשת ויקח קרח, ללמדך שדבר זה לקח קרח ויצא לחלוק נגד משה רבינו, כאשר לפי דעתו נדמה לו שאינו מתנהג בענוה. וכמו שהחיד"א לא הבין דרכו הקדושה של הרבי ר' מענדל זי"ע בשמינית שבשמינית, שאדרבה זה היה מחמת גודל שפלותו, ויש בזה מדרגות קדושות ונשגבות. והדברים עתיקין.

ועל זה אמרו ז"ל ויקח קרח שלקח מקח רע לעצמו, רצ"ל שקרח התנהג בענוה ושפלות וראה את עצמו כאיש רע מעללים. ואף במענתו נגד משה דקדק ואמר כי כל העדה כולם קדושים, ולא כלל עצמו עמהם לומר כולנו קדושים, דאני אמנם חומא ופושע ואיש רע (רע לעצמו דייקא) וכל עדת ישראל כולם קדושים, ומדוע תנשאו עליהם בהנהגה של גאווה והתנשאות.

ויעזור השי"ת שנוכה באמת לעבדו ית"ש בדרך אמת כאשר קבלנו מאבותינו הקדושים, וחדש תמוז הבעל"ט יתהפך מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ויניאל גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

תוכן הענינים:

- שיטת קרח ועדתו שאין ראוי להיות מנהיג עדה אלא מי שסבל בסבלותם. וההמשך למה שנאמר בפרשת ציצית אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי וגו'.
- בביאת המשיח לא יהא חלק אלא לאלו שנצטערו בגלות, ונתאבלו על החורבן.
- ענין חבלי משיח לפי שאין ארץ ישראל נקנית אלא ביסורים שממקין.
- ביאור מאמר הישמח משה שזוכר שעבוד מצרים, ושלא התערב במחלוקת קרח נגד משה.
- קרח נענש שלפי דבריו לא היה ראוי לקבל עשירות כיון שהוא משבט לוי. ביאור מאמר שלקח מקח רע לעצמו, ועושר שמור לבעליו לרעתו זה עשרו של קרח.
- בדברי החיד"א נגד תלמידי הבעש"ט שלובשים בגדי משי. תלוי במחלוקת אם ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה שבשמינית.
- זה היה גם טענת קרח נגד משה ואהרן.
- החמה לא אמרה אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, לפי שדרכה בענוה. ולכן הצדיקים נמשלו לשמש.

לעילוי נשמת הרה"ח מוה"ר גרשון ב"ר יעקב בנציון ז"ל
נלב"ע ד' תמוז תשל"ט לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.
ולע"נ הרה"ח מוה"ר יוסף שלמה ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע ט' תמוז – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י בנו ונכדו
הרה"ח מוה"ר אלימלך ווייס הי"ו

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת מרים ב"ר מרדכי יהודה ז"ל
נלב"ע ב' דרי"ח תמוז תשס"ה לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.
ולע"נ הרה"ח מוה"ר חנני י"ט ליפא ב"ר אברהם אבא ז"ל
נלב"ע י"א תמוז תשמ"ז – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י בנה וחתנו
הרה"ח מוה"ר מאיר דוד ווינקלער הי"ו

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר אברהם מרדכי אסקל הי"ו
לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח המו"מ בתור"ש כמר יצחק שרגא נ"ו
ולרגל שמחת הכנס נכדו הב' צבי נ"י
בן לבנו הרה"ח מוה"ר ישראל הי"ו לעול התורה והמצוות
למז"ט ובשט"מ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר נתן קורנפעלד הי"ו
לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח המו"מ בתור"ש החבר יוסף אלחנן נ"י
למז"ט ובשט"מ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר חיים צבי מייער הי"ו
לרגל שמחת הכנס בנו הב' מאיר משולם זאב נ"י לעול התורה והמצוות
למז"ט ובשט"מ

גליון זה נדבת
בנש"ק הרב יהושע יהודה קליין הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת הינדא שתחי'
למז"ט ובשט"מ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
שע"י איגוד חסידי צאנז
718.431.1055